

Rietumu kvalitāte Austrumu servisā

Mitrēvicu ģimene, izkonkurējot gan vietējos, gan pasaules spēlētājus, rada modernas muzeju ekspozīcijas Azerbaidžānā. Kāds bijis viņu ceļš?

JŪLIJA HARITONOVA

Jānis Mitrēvics ar dēlu Dāvidu radījuši 18 pasaules līmeņa muzeju ekspozīciju

FOTO RENĀRS KORIS SPECĀLU FORBES

Gan jau katrs no mums atceras kādu garlaicīgu muzeja apmeklējumu un putekļainus eksponātus. Taču tie, kas daudz ceļojuši, atceras arī interaktīvas ekspozīcijas ar digitāliem stendiem. Kurš gan Luvrā nav izmantojis iespēju 3D formātā no visiem leņķiem apskatīt slaveno skulptūru *Venus de Milo*? Izrādās, tepat Rīgā jau 14 gadus darbojas uzņēmums *Dd studio*, kas rada šādas modernas ekspozīcijas.

Šķiet, viņiem darba ir tik daudz, ka izskaistināt pašu ofisu laika neatliek. Ienākot nekas neliecina, ka šis uzņēmums nodarbotos ar iespaidīgu muzeju ekspozīciju veidošanu; tā ir tipiska ofisa telpa ar laipnu sekretāri pie ieejas. «Ja muzejs grib piesaistīt apmeklētājus, tam jāturas līdzī laimam,» dzerot tēju, biznesu muzeju nozarē raksturo 32 gadus vecais Dāvids Mitrēvics. Viņš ir viens no slavenā mākslinieka Jāņa Mitrēvica (57) dēliem un uzņēmumam pievienojās 2002. gadā, divus gadus pēc tā nodibināšanas.

Šajā biznesā tiek vērtēts tikai padarītais, un tā ir Mitrēvicu vizītkarte. Viena veiksmīga ekspozīcija paver iespējas iegūt jau vērtīgāku nākamo pasūtījumu. Pierādījuši sevi Latvijā, *Dd studio* nu strādā starptautiskā līmenī – pašlaik uzņēmums aktīvi darbojas Azerbaidžānā. Lai arī 18 ekspozīcijas viņu portfolio nešķiet pārāk daudz, no viena pasūtījuma uzņēmēji nopelna vidēji 15% un pērn ir apgrozījuši miljonu eiro.

Jānis Mitrēvics ir ieguvis klasisku mākslinieka izglītību – mācījies Jāņa Rozentāla mākslas vidusskolā un absolvējis Monumentālās glezniecības nodaļu Mākslas akadēmijā. Divdesmit gadus viņš veltīja gleznošanai, tomēr negribēja aprobežoties ar to vien. Viņš saskatīja iespēju apvienot mākslu ar tehnoloģijām un iegādājās vienu no pirmajiem *Macintosh* datoriem, kas kā atgādinājums par biznesa pirmsākumiem joprojām glabājas birojā. Drīz vien Jānis kļuva pazīstams ar multimediju izmantošanu savos darbos, tāpēc, kad Jāņa Rozentāla mākslas vidusskola pārcēlās uz jaunām telpām, tieši viņu direktora vietniekā amatā pieaicināja, lai ieviestu mācību procesā jaunās tehnoloģijas. Darbs skolā sapulcēja līdzīgi domājošus cilvēkus, un jaunizveidotā komanda izmēģināja savus spēkus konkursā par ekspozīcijas izveidošanu Ventspils muzejā. Tas tolaik pārcēlās no vecajām telpām uz Livonijas ordeņa pili un gribēja padarīt ekspozīciju

mūsdienīgāku. Viņi konkursā uzvarēja, un 2002. gadā tapa pirmā muzeja ekspozīcija Latvijā, kurā izmantotas digitālās tehnoloģijas. Pēc labajām atsauksmēm mākslinieki saprata, šo jauno nodarbi var pārvērst biznesā. Konkurences Latvijā nebija, toties bija skaidrs, ka teju 200 mūsu valsts muzeju tuvākajā laikā vajadzēs mainīt savu padomju laika noformējumu.

«Māju vari būvēt pats vai pasūtīt būvfirmā, kas iedos atslēgu jau gatavam namam. Kaut ko līdzīgu mēs piedāvājam muzejiem,» stāsta Dāvids. Agrāk muzeji visu darija paši – kādam pasūtīja vitrīnas, kādam tehnisko aprīkojumu. Galu galā pasūtījumi tika izpildīti, bet kopā nekas nedarbojās. Arī tagad ir gana daudz uzņēmumu, kas gatavi muzejiem piegādāt atsevišķus elementus, bet tādu, kas spēj noorganizēt visu procesu, turklāt pat pasaules mērogā, gan nav daudz.

Šī konkurences priekšrocība palīdzēja *Dd studio* iziet starptautiskajā tirgū. Kad 2008. gadā Latviju skāra krīze, pasūtījumi ātri vien beidzās. Tomēr viņu eksporta stāsts ir liela veiksmē un arī nejaušība. Par Mitrēviciem bija dzirdējusi Baiba Rubesa, bijusī Latvijas *Statoil* vadītāja, kas tolaik strādāja *Statoil Azerbaijan*. Latvijā IKP saruka par ceturto daļu, bet Azerbaidžānā naudas jauniem projektiem netrūka – tur IKP auga visu krīzes periodu. Kad Rubesas darbavieta nolēma veidot izstādi *Nobeli un Baku nafta*, viņa ieteica tieši *Dd Studio*.

Tautieši Rubesai nelika vilties, un izstāde bija ļoti veiksmīga – ar to apbraukāta teju pus pasaule. To novērtēja Azerbaidžānas Kultūras ministrija, kas uzaicināja latviešu uzņēmumu piedalīties slēgtā starptautiskā konkursā par pastāvīgas ekspozīcijas veidošanu

«Māju vari būvēt pats vai pasūtīt būvfirmā, kas iedos atslēgu jau gatavam namam. Kaut ko līdzīgu mēs piedāvājam muzejiem.»

Gobustānas Nacionālā kultūrvēstures rezervāta muzejā, kura celtniecībai tika atvēlēti vairāk nekā divi miljoni eiro. (Gobustāna ir unikāla ar saviem paleolīta ēras alu zīmējumiem un ir iekļauta *UNESCO* pasaules mantojuma sarakstā). Iekāpjot šajā vilcienā, kad tas jau bija sācis kustību, uzņēmumam bija tikai divas nedēļas,

Ekspozīcija senā hinduistu tempļa kompleksā Azerbaidžānā

Latvijas Bankā Dd studio radīja astoņas interaktīvas prezentācijas un digitālu finanšu spēli

lai pilnībā izstrādātu ekspozīcijas koncepciju. Tas latviešiem nebija šķērslis, un viņi konkurēt spēja uzvarēt starptautiskus konkurentus. Par šo ekspozīciju Dd studio saņēma *European Museum of the Year 2013* speciālo balvu, kas muzeju pasaulē ir tas pats, kas *Oskars* kino jomā.

«Azerbaidžāņi grib, lai ciemiņiem, kas

atbrauc, būtu: wow!» stāsta Dāvids. Un viņš zina, kā šo wow uztaisīt interaktīvi. Dd studio pierādīja, ka spēj izveidot muzeju pat Gobustānas tuksnesī, un 25 tūkstošus gadu senie zīmējumi, kam veltīta visa ekspozīcija, lieliski harmonē ar multimediju projekcijām.

No tikai trīs cilvēku komandas uzņēmums tagad ir paplašinājies līdz 15 speciālistiem. Tas ļauj strādāt pie pieciem projektiem vienlaikus. Muzeju ekspozīciju veidošana atgādina darbu kino industrijā. Projekts sākas ar muzeja telpu un ekspozīcijas materiālu izpēti. Var paiet vairāki mēneši, kamēr ekspozīcijas koncepts ir izveidots un saskaņots ar pasūtītājiem. Darbs pie ekspozīcijas notiek Rīgā – te tiek izgatavotas atsevišķas detaļas. Tad tās visas sapako un nogādā, piemēram, Azerbaidžānā, kur visu saliek kopā. Dažreiz tieši attālums kļūst par lielāko izaicinājumu. Kaut arī projekts ir saplānots pa dienām, riski arī ir lieli. «Ja mūsu krava iet uz Baku, cilvēki jau lido to sagaidīt,» saka Dāvids. Tomēr tas nepasargā no tā, ka gruzīni var vienkārši aizturēt tranzīta kravu uz nedēļu, jo viņiem mainās muitas priekšnieki.

PUBLICITĀTES FOTO

Ekspozīcijas izveide maksā vidēji divus tūkstošus eiro par kvadrātmetru, taču, jo lielākas ir pasūtītāja ambīcijas, jo lielāka tāme. Un Azerbaidžānā pasūtītāju netrūkst – viņi ir gatavi ieguldīt ekspozīcijās par 50% vairāk nekā Latvijā. Pasūtītājumi Azerbaidžānā uzņēmumam ļāva krīzes laikā palielināt apgrozījumu gandrīz desmit reizi un trīskāršot peļņu. Dd studio šajā valstī jau realizējis ap desmit projektu.

Azerbaidžānā liela nozīme ir Dd studio rietumnieciskajam dizainam un biznesa pieejai. Turklāt kvalitātes ziņā latviešu uzņēmums nezaudē saviem Rietumeiropas kolēģiem; kā pierādīja konkurss, mūsējie ir pat dažus soļus priekšā. Un šajā tirgū priekšroka tiek dota rietumniekiem, kas spēj ar pasūtītājiem runāt krieviski. Tas arī palīdz Dd studio uzvarēt konkurences cīņā. «Mēs spējam Rietumu kvalitāti pasniegt Austrumiem saprotamā veidā,» smaida Dāvids.

Tiesa, uz pasaules fona Dd studio ar miliona apgrozījumu izskatās pavisam miniatūri. Lielākie spēlētāji šajā tirgū ir globālie

uzņēmumi, kam ir ofisi vairākās pasaules valstīs. Viens no tiem ir *Ralph Appelbaum Associates*, kam ir vairāk nekā 35 gadu pieredze un darbi sešos kontinentos, ieskaitot ekspozīcijas Londonas Transporta muzejā, Ņujorkas Publiskajā bibliotēkā un Nacionālajā Pirmsvēstures muzejā Taivānā.

Muzeju industrija izskatās pievilcīga – tās vērtība ASV vien ir desmit miljardi dolāru, un pērn 20 pasaules lielāko muzeju apmeklētība pieauga par gandrīz desmit procentiem. Pagaidām Dd studio strādā tikai Azerbaidžānā, bet tas izskatās pēc laba starta punkta ieešanai Āzijas tirgū, kur vērojama visstraujākā muzeju attīstība. Ķīnā katru gadu atver ap 100 jaunu muzeju, un to apmeklētības radītājs pērn palielinājies par gandrīz 30 procentiem.

Izskatās, ka šajā jomā ir plašas iespējas arī citiem. Varbūt jauna latviešu māksliniekiem ir pienācis laiks beigt pūlēties savus darbus pārdot *Jarmarkā* par kapeikām. Tā vietā apvienojieties un startējiet pievilcīgajā muzeju tirgū! **F**

«Mēs spējam Rietumu kvalitāti pasniegt Austrumiem saprotamā veidā.»

Izjūti patiesi iepriecinošo saulainās Itālijas garu un tās tradīcijas, baudot oriģinālos šefpavāra Masimiliano Montiroli ēdienus, kas piedāvā īstus kulinārijas atklājumus.

Lāčplēša iela 14, Rīga | T.: (+371) 28387572 | www.artishok.eu

Art & shok
restorāns & picērija